

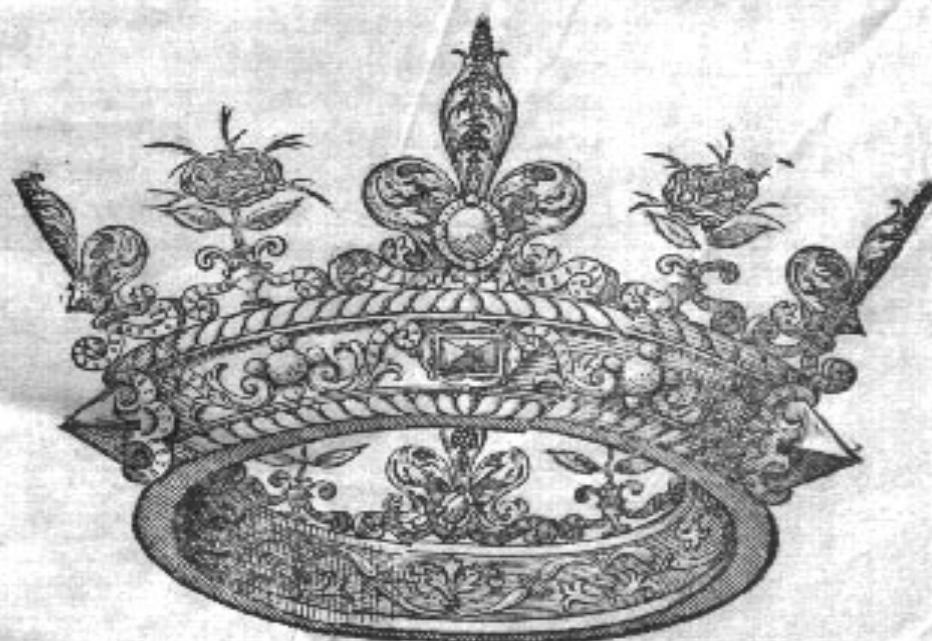
DISCEPTATIONVM
FORENSIVM
Iudiciorum.

STEPHANI GRATIANI
ROMANI V.I.D.

Tomus Primus:

IN QVIBVS QVÆ IN CONTROVERSIAM
quotidie veniunt secundum Doctorum receptas sententias,
Et veram praxim pricipue Sacra Rota
Romana definiuntur.

Dicitur nuper edita, cum duplice INDICE item Argumentorum, quām rerum
quæ in Disceptationibus continentur.

Ex Typographia Petri Chouët:

M. DC. XLIII.

Editione libr. de Colyis Siebold No. 103me.

HORATIO LANCELLOTO

SACRAE ROTÆ AUDITORI
INTEGRIMO

Stephanus Gratianus fælicitatem.

V I E V S nominibus debeam tibi Præful Amplissime , labores , & operam meam nemini dubium esse potest , qui merita Illustrissimi patrui tui Cardinalis Viri optimi , & omni sapientia laude cumularissimi erga me , meoque , tuamque præcipue benevolentiam eximiam non ignorat . Ego vero , ut hoc publicè profliteri mihi per honorificum duco . Ita : me omnium ingratissimum crederem , si ingentis debiti rationes maximas tanto munusculo , vel expungi posse arbitrareret , vel immixti cuptem illa ex parte . Non sunt tanti lucubrationes exiles meæ , ut adæquent beneficia vestra . Et porrò me consecuturum facile spero ab eo , qui Sacrae Rotæ Auditor integrimus , atque omnium calculis , & plausu dignissimus non eo solum loco , sed etiam multo maiore , libros ad Iurisprudentiam pertinentes assiduè volutat , & acutissimè explorat , quique modestia , & patientia singulari paruitatem alienam fouere didicit , nedum tolerare . Nam de cæterorum , qui hæc visuri sunt , vel approbatione , vel indulgentia , ut sperem , facit auctoritas patrocinij tui , quæ vel una mihi gratiam , fauoremque tam citra periculum , quam ultra merita conciliatura est ; ut dum ego te pro officio cole , & quoad licet , ornare velle video ad honoris , & dignitatis fontes , unde tu diues es , re vera ipse ornandus , & cohonestandus accesserim . Veniet nimurum in hominum manus hic liber meus , & adiuuum fortasse non modo facilem , sed etiam honorificum impetrabit non sui commendatione , sed præsiduo tuo ; qui mihi solidæ laudis cumulus futurus est ; alioqui satis ornamenti habituro , si cum istis oculis unus ipse digneris : Quinquam si ambitioni locus est , ideo velim , sicut ille aiebat , ire per ora virum , ut intelligenti universi , me in tuis , tuorumque nominibus , & fuisse semper , & libentissimè futurum .

Vale Romæ Kalend. Iulij.

M. D. C. IX.

INDEX SINGULORVM CAPITVM IN QVIBVS CIVIS LIBET DISCEPTATIONIS

materia breniter continetur.

- D**icitur appellacionem eius, qui sunt condemnatus in dictum, an consultatur non appellatio, ut possit petere integrum recensum coram iustice ad quem. ¶ Diligitio cap. oblate, de appellat. de noua praeceit nemo appellatur in quando habeat locum. ¶ Index in quibus causibus possit applicare. ¶ Appellatio in uno articulo quantum ad unum istam causam.
- ¶ Præceptum in iugis causarum ad ceterum tenetio ei integranda possessionis, & pacto retrocedendi ex clavis nulla scupet, quod docunque, perperuus tempore, omnibus annis, mense, die, hora, & e varie placuisse. ¶ Igitur quanto tempore praecipit habet legitimam. ¶ Causa specialis autem requiriatur ad constitutum in mala fide eius, qui teneat, et non ostendere. ¶ In cuius in iure prius praescriptio non sufficere quando possit inchoari noua praescriptio.
- ¶ Dacio in solutum an libere fideli sicut, & extinguat hypothecam, ita vi non possit ediri ad primogenitam actionem, si caedea sequatur. ¶ Concessio procuratoris quando possit per dominum reuocari. ¶ Petatio, & solutio pro residuo an impedit quod plus non petatur. ¶ Sententia respectu maioris summae an valeat in parte debita. ¶ Ideiudicior quando teneatur variata instantia.
- ¶ Iudex causie principalis succedens in locum iudicis appellationis quando possit indicare. ¶ Advocatus, Ailector, & Notarius an possint esse iudices. ¶ Canonicus succedens Episcopo sibi dato in adjunctione cum retentione canoniciatus an solus cognoscat causam, in qua erat index. ¶ Delegatus, consequens dignitatem alterius condelegandi defuncti quando possit solus indicare causam utrius, comitissimam.
- ¶ Vox an peccat dorem seu legatum propriet secundas nuptias, & in honestam vitam. ¶ Condicio de restituenda hereditate, si efficiatur Sacerdos, an sit extendenda ad calum, si deceaserit sine filiis. ¶ Virgo stuprata quando debeat dotari, seu duci in uxorem. ¶ Per contractum matrimonij an vident beneficia. ¶ Mater quando perdit tutelam per secundas nuptias etiam nulliter contractas, & an illam recuperet, si vidua manserit.
- ¶ Sante recipio committente iudici causam appellationis, an idem iudex cognoscat de mensis, & toto negotio iure calu, in quo appellatio interpolata ab uno articulo non de voluntate. ¶ Iudex a ipso primo pronunciat super negotio principalis, antequam pronunciat super appellationem ab interpolatoria.
- ¶ In suobstantionibus quando debeat interdicere pretium, & attendatur ius, & creditor possit offere, & collatio, & excusio mobili an debeat
- ¶ precidere.
- ¶ Solutio ante tempus quando permittantur etiam pecunia debitorum. ¶ Depositum an liberet depositum supereminentem in opere depositari. ¶ Facta difficta Cedula luxa formam bullæ an possit solui ante Epistola duorum mensium, qui dantur videntur in uno creditore. ¶ Actio viva acquiratur contra depositorum illud, ad cuius fauorem fuit factum depositum. ¶ Clerens depositarius an commentariis in foro seculari.
- ¶ Statutum luci particularis quando fit servandum omni provinciali, & faciōti. ¶ Confirmatio statutorum quales esse debent. ¶ Constitutiones Papales quando prius sequuntur, quam regimur. ¶ Pueri noui an tollantur inquit. ¶ Populus quando habeat facultatem condendi litteras.
- ¶ Appellatio coram honestis viris quando valeat, & in sit deinde appellandum eorum iudicis, & requiratur petatio apostolorum. ¶ De peccatis eius qui ibi magistratum dixit.
- ¶ Gabella, & census an debet soluti in loco contractus, vel de iure solutionis. ¶ Mēsura an sit facienda secundum locū contractus, vel ubi res sunt sit.
- ¶ Dilatio, & restitutio in integrum concessa principali quando inuit fidei sicut, & sequitur ratificationem. ¶ Depositaria an teneant solutie depositarii ei, ad cuius fauorem fuit factum, si depositaria non tenebarunt.
- ¶ Iudex quando possit prouidere de rotore in veritate dotis novi requiriatur. ¶ Fidei siccio an, & in quo loco sit præstanda per diuum.
- ¶ Facultas extingutidi censum data emptori an rediat illum usurarium. ¶ Venditio vulgo dicta, a godei, an sit permitta. ¶ Juramentum quando afficiat heredem, ut teneatur petere ab olitorium. ¶ Census contra foenam bullæ, facta reformatione, an valeat prout est nunc, scilicet prout est tunc. ¶ Contractus usurarius an de tempore pacis illicius habeat executionem, & an laicus de illo cognoscat, & illius rescissio causa quo iudice sic petenda, & consuetudo qui ande escusset.
- ¶ Molier dotis a prohibita facienda an intelligatur excludere, solum a bonis dotis. ¶ Statutum excludens locores proprios fratres an excludant etiam filias fratrum patrum, matrum. ¶ Constitutione dotis facta vita an periodice exxi. ¶ Oblatio doceat sufficiat statuto excludente filiam dotarem.
- ¶ Clericus heres laici an ligerit iniuria inchoata coram iure seculari. ¶ Executio quando si perpetra contra plures heredes pro portionibus hereditatis. ¶ Immisio in tenetiam nulla an possit retineri pro credito. ¶ Ratione census, & hypothecæ an clericus commentari in foro seculari. ¶ Sententia, aut instrumentum quando sit excequendum contra terrum possessorum.

PRÆFATIO.

Eccl. 5. Iuris naturaliter cœnire solet, ut sit necessaria disputatio, & disceptatio sori, & cum illa indiget interpretatione non qualicunque ramen, aut quoniamcumque, aut ubique proda, sed ea, que est sepius examinata in Auditio Principum, aut Magistratum, & coniuncta auctorati prudentium longo tempore, & multis, magnisque metitis quæ sit, l. 2. 6. hñ legibus, ff. de orig. iur. l. nam Imperator, 7. de legib.

Huiusmodi fani plures collectæ sunt ab Ulpiano, Venuclio, & Triphonino in his libris, quos Disputationum seu Questionum fori intitulabant, in quibus plenus in iudicis reddita responsa continentur, quæ auctorates Prudentium dicuntur, l. in tabulis, 34. de fin. liber 1. vñbus 110. de verbis, ff. Lxxiiii autem cincis 7. de iust. & iur. & latini explicat Cuiac. de orig. iur. vers. cœp. col. 6. in fin.

Et licet res humanae non certa quadam, & immutabiliter voluantur, ita ut ob eorum magnam varietatem, & inconstitiam verisimile sit multa, preter id, quod verisimile est, cœnire, ut Agath. dicebat: Nihilominus è similibus similia plenaria existunt, neque illa est certior regula iudicandi, t̄ quo unaque que res euaduntur sit, quā inspicere, quem ex eis similia in longinquitate, temporis sepias, ac frequentius habuerint: Adeo ut similitudo operari idem iuris esse in causa simili, & expellere, & sufficiat, quod idem sit in ratione, licet in facto adit diversitas, & comprehendatur sub expresso casu. Abb. in e. quoniam frequenter, et ist. non concess. & in e. fin. hñ alii, numero 5. end. tit.

Cum autem natura deneget, ut idem homo multa secula, & integra incerte, ac integris sensibus vivat, t̄ & omnium sententia audierit, & ad omnes consultationes Principū frequenter adhibeat, id prestant plures, qui diligenter obseruando rationes, pondera, & momenta, quibus quisque nixus est, & rerum perpetuo indicatū auctoritates adnotando, faciunt, ut omnibus statibus vivisse videantur, omnibus publicis consilii interჭisse, & omnia quæcumque contigerunt presentes spectasse, & obseruasse, ita ut incis incredibilis quamvis vita consilii vigere, & eorum sententiam de rebus gerendis in oraculi propinquum loco, & numero haberi satendum sit, ut docet Muret. ad Tacit. col. 4.

Ad huiusmodi nodos iuris expediēdos plerique tam veteres, cum recentiores iurisconsulti multa publicē exposuerunt, & enulganda curarunt, ex

quibus utilia responsa, & solentes, ac salutates interpretationes colliguntur, ita ut eorum ingenii non modica gratia habenda sit, cum illo sum p̄dio, & preclaris artibus iter humanarum actionum infinitis difficultatibus obstructum, & impedimentum liberum reddatur, & Cœnitæ, & Imperia reditæ gubernentur. Et omnis diuersis tractatibus & lectoris, in quibus mules, quæ in controversia quotidie veniunt plenus definiuntur, idem iurisconsulti, ut causæ eis occurrentes, & eos lucubrationes brevius explicitare variis inscriptionibus vñ sunt: Territoriam enim t̄ & Jacobus Butrigarius ediderunt Questiones, quæ sequuntur sunt Abba Rolandinus, Quesada, Natur, & alij. Lapus autem Suarez, Anna, & Gutierrez Allegationes. Petrus de Onzole, Cuiacius, & Alvaro Uascus Consultationes. Sextus Pampeius, Joannes Oldendorp, & Gualterius Fræm Varias lectiones. Offredus Questiones Iuris Canonici. M. Manrus Observations Legales. Alcibiades Paradoxa. Joannes Robertus Sententias Iuris. Theodorus Petrus Conclusiones controverbias. Hartmannus Pistorius Questiones Iuris Romanij. Antonius Augustinus Emendationes. Gonzalensis Mendez Usconcellus Varias Inq. argumenta. Bernardus Vurinforus, & Hartmannus de Arismatius Practicas obseruationes. Nicolai Piccolominius Questiones utriusque Iuris. Costa, & Franciscus Sarmientus Selectas interpretationes. Antonius Contius, & Ladonius Vitalis Varias Questiones. Bonaguida Declarationes variarum causarum. Tripontianus, Pileus, seu Bagarottus, Adoratus, Offredus, Floritanus, & Hieronymus Zanclus Disputationes. Rovous, & Anchuanus Rogiensis Familiares Questiones. Mendoza Disputationes Iuris Civilis. Jacobus Thominus Questiones Illustris. Petrus Matroccenus, & Rolandinus Varias determinaciones. Gabriel Quesada Questiones Fiscales. Philippus Cufetus Sententias ad Ius Civile pertinentes. Jacobus Caesar, Rebustus, Cuarruus, & Gomesius, & Joseph. Gonzalez Varias resolutiones. Peguera Questiones criminales. Vaconius à Vacua Declarationes Iuris Civilis. Ferdinandus Uaspinus Controversias Illustris. Iosephus Robertus, Germanius, Petrus Peron, & Lopez. Animaduersiones. Brunus à Sole Questiones legales. Conarvius, & Guerius Practicas Questiones. Franciscus de Ciaperius Centuriam causarum Filialium. Facchinius Controversias. Guterius Questiones Canonicas. Petrus Caballus Resolutiones Criminales. Flores Diaz. Recentiores practicas Questiones Iuris Civilis & Canonici. Duarenus, & Alcazar Disputationes. Ferrater Garrigaeus Patrocinia Grammaticis Vota. Costa Memoria. Bellusius

DISCEPTIONVM FORENSIVM Iudiciorum

STEPHANI GRATIANI
ROMANI V. I. D.

TOMVS PRIMVS.

EPITOME.

APPELLATIO in uno articulo quando deuolunt totam causam, & suspendat iurisdictionem in reliquo. ¶ Per appellationem unius condemnati in ducentum an consularum alteri, ut posse perere integra ter centum coram Iudice appellationis, quamvis non appellaverit. ¶ Index quando suppleat in causa, & in facto. ¶ Appellatus committens causam in iure appellante. ¶ Dispositio cap. oblate, de appellat de non prouenienti appellantem non habet locum in curia.

SUMMARY

1. Appellatus in uno articulo an deuolat istam causam, & nro. 2.
2. Appellatus timetata predictis efficiuntur remitteratum.
3. Per appellationem omnes condemnari in ducentum est consilium alvari, ut possit perere integra ter centum coram Iudice appellationis quamvis ipse non appellaverit.
4. Index ad quem videtur reum in minus condempnatum potest supplere.
5. Index supplet in causa, que venit in petitionem coadunandam fecerit ad originem nova petitione.
6. Una pars supplex quoad iuris fiducialia, que ab eo satis tenebatur.
7. Appellatus faciens causam committi an iure appellantem, quamvis nihil fecerit, & excesset eum a defensione, & nro. 3. & 10.
8. Dispositio cap. oblate, de appellat, de non prouenienti appellantem non procedit in causa, & nro. 12.
9. Index an suppleat etiam in facto, quando de ipso sibi consilii tanguaro iudicii, & nro. 14. & 15.
10. Victor absolutus ab expensis quando debeat appellare respectu expensarum, nro. 17. & 18.
11. Appellatio non est communis ubi sunt appellatum in parte & partibus. Ideo in rescripto, nro. 21.
12. Approbatio sententie in parte & partibus praedicit efficiunt remitteratum.

Tom. I.

CAPUT PRIMUM.

NYOLATO prius Diuina Nominitis auxilio, quod temper etiam omnibus subsequentibus capitibus praemissum censetur, cum sine eo factum sit nihil. Job. cap. 1. & omnis agens frustra agat, neque aliquid honestum, aut utile inchoari poterit. nam obsecratur, & p. 7. In disceptatione illa j an appellatio interpellata in uno articulo denoniat totam causam, & suspendat iurisdictionem in reliquo, verior est opinio negativa quam conetur esse, e. super eas, q. de appellat. Franc. in e. se duebuit. 7. nro. 6. sed id. Itud tamen procedit quando iudiculus est separatus, 2. non si unicus, connectis, vel & individuus Doc. in causa, vbi de communione nro. 19. in for. col. 4. post med. de appellat. Ratis, quia cum una sit causa, tenui deuoluntur, iecus, quando est duplex, & non solum 3. appellatur ab ydo, quia tunc tanquam limitata producit effectum limitatum Paris. conf. 66. nro. 7. lib. 1. P. cur. de multis ex decess. curia d. sedim. nro. 87. Ideo in causa Salutis Mercurij mihi proposito: quia petitio de qua in causa nat ex eadem causa, dicit posuisse indicem appellationis suppleret ad fauorem eius, qui non supplicavit, quamvis iudex a quo salutis condemnatitur in scitis docentis, & non pro bona summa petitio scitorum tertiorum, & condemnatus in eucenitum solom appellaverit, quasi 4. per appellationem, & illius sit consultum alii, ut possit petere integra ter centum coram iudice appellationis prout concludit in specie Alex. conf. 18. in causa & his soluas finit. & foris dico, q. 4. lib. 6. Bald. in l. n. ad med. vxi. quare de tali causa, C. quando prouare non es necess. Specul. in §. col. fin. de appell. forf. sed pone per centum. & 17. Addit. in verb. ampliorum. Bart. in l. si quis libellos, C. de appell. Surd. decu. 14. nro. 4. Ratis, quia non appellans tunc videtur iurisdictio acquisita, quando altera pars non appellavit, alias iecus, cum ex eius appellacione hoc beneficium consequatur. Ivol. in exp. cum Lazaros, col. 1. in forf. & aduerso, nro. 6. post Bux. ibi, col. 1. in forf. ultima sententia, de fid. instruam. Agm. conf. 14. nro. 8. in forf.